

VELKOMMEN TIL TOLLØKKE SKOV

START

Vandreruten er på 2,5 km og går rundt i alle dele af den smukke gamle Tolløkke Skov. Bilister kan parkere ved P-pladsen 100 m inde i skoven af Skovalléen. Her står også en pæl med folderhus. Turen er markeret med gule pletter.

TOLLØKKE – FRA SKOV TIL KÆR TIL KRAT TIL SKOV

Oprindelig var Danmark dækket af skov. Hassens (Ebeltoft-halvøen) var i middelalderen værdsat af kongerne for store leverancer af træ. Efter Svenskekrigene var det slut; fx var Bjørnkær Skov væk. Borgerne i Ebeltoft fik til erstatning "Tolløkkens Kær" – en mose med krat af *El* og *Pil*.

Krattet blev i 1701 "lyst i fred", så det kunne vokse op til skov og levere træ til byens borgere, der dog havde bøvl med skovtyve – fattigfolk, der sneg sig til at skære ris og ved i krattet. Selv da borgerne i 1738 ansatte en skovfoged, fortsatte problemerne: I 1758 "*forsøgte han til hest at standse to skovtyve, men da han red hen til dem, slog de efter hesten og jagede den tilbage, og da han stod af hesten, løb de fra ham* (Tingbogen 1758). Senere blev skoven udflugtssted, skovfogedboligen fik traktørsted, og senere kom Skovpavillion med beværtning og dans.

1 VEDBEND – EN DANSK SKOV-LIAN

Tarzan, aberne og Jungledyret Hugo svinger sig i lianerne. Det kunne de også gøre i Tolløkke Skov. Bl.a. ved P-pladsen er skovbund og store træer flere steder dækket af skov-lianen *Vedbend*. Bladene er brede med 3-5 takker, på blomstrende skud er blade- ne aflange og uden takker. *Vedbend* er *ikke* en snylter og optager vand og næring normalt gennem rødder i jorden, hæfterødderne

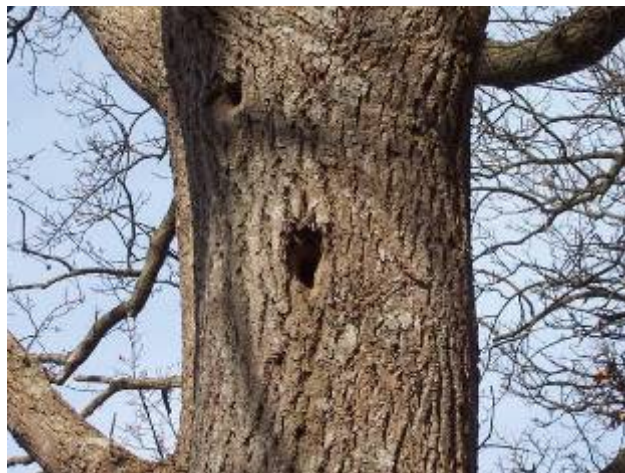
på lianerne holder alene planten fast. Den bruger dog træet til "gratis" at komme op i lyset, og kan godt ende med at skygge for nogle af træets blade. *Vedbend* er stedsegrøn og giver skjul både sommer og vinter for både fugle og insekter. En lille himmelblå dagsommerfugl, *Skov-Blåfugl*, lever på *Vedbend*.

2 KVINDEEGEN MED MINDESTEN

Ved Kvindeegen er ikke skåret i barken (se pkt. 7), men inskriptioner i sten. Da kvinderne fik stemmeret i 1915, markerede man det med at plante en eg, men sætte inskriptionerne på en sten. Måske symbolsk (?) stod kvinde-egen en årrække i skygge og voksede ikke meget; nu går det bedre.

3 FREDSKOVSDIGER - HOLDT KVÆGET UDE

Mod Ø og SØ er der spor af lange diger med en grøft på ydersiden. Det er sammensunkne rester af den beskyttelse af skoven, som blev indført i 1805. I århundreder var der drevet rovdrift på de store danske skove – til tømmer, hegning, brændsel og saltsyndning. Ingen plantede ny skov og man lod kreaturer og svin græsse i skoven, kom ingen ny træer til. Oveni mistede Danmark det skovrige Skåne, Halland og Blekinge i 1658 og Norge i 1814. Men først da vi mistede flåden i Englandskrigene 1801-14 og ikke havde tømmer til nye skibe, vågnede man op. Al skov blev fredet (Fredskovs-forordningen 1805) og skulle inddiges mod kvæget.

4 ANEMONE – TEGN PÅ GAMMEL SKOV

Tolløkke Skov er den eneste rest af gammel skov på hele Ebeltoft-halvøen. Hvis man ikke vidste det, kan man faktisk aflæse det af de mange "gammelskovs-planter", der gror netop i Tolløkke Skov. Det er arter som *Hvid Anemone*, *Skovsyre*, *Skovmærke*, *Skov-Viol*, *Skov-Star* og *Vorterod*. "Gammelskovs-planterne" har i dag meget svært ved at sprede sig til en anden skov - de kan ikke krydse landbrugsland, byer og veje. Oprindelig har de spredt sig, da Danmark var eet stort skovland. Man kan sige, at de er rester af den store danske urskov, spærret inde i Tolløkke Skov.

5 UD MED VANDET – IND MED VANDTÅLENDE TRÆER?

I mange år satsede man i skovdriften ensidigt på effektivitet og store ens skovflader. Populære træarter som *Bøg* bryder sig ikke om vandmættet jordbund, og derfor drænede man vandet ud af skovene. I Tornløkke ser man alle steder grøfter, der har drænet det der i 1600-tallet hed Tolløkkens Kær (Kær=Mose) og hvor der kun kunne vokse sumptræer som "Elle og Vidjer" (*Rød-El* og *Pil*). I dag driver Ebeltoft Kommune skoven mere naturnært, hvor man i stedet planter træer, der kan tåle den sumpede bund, fx *Ask*.

6 DØDE TRÆER GIVER NYT LIV

I Tolløkke Skov findes en del ældre løvtræer (især i det vestlige skovbryn), som er døde eller har store døde grene. Under energikrisen i 1970'erne forsøgte man at udnytte alt skovens træ – kvas og dødt fx sanket som brændsel. Det gik hårdt ud over de mange særlige svampe-, insekt- og fugle-arter, der kun kan leve i tykke stammer og grene af hårdtræ-løvtræer som *Bøg* og *Eg*. Førhen ynglede den sjældne *Hul-Due* i Tolløkke, men de hulrugende fugle, *Stor Flagspætte* og *Spætmejs*e, har holdt stand. Ebeltoft Kommune driver nu skoven mere naturnært, og freder fx det døde træ. Pas på det, og nyd det rige liv og de eventyrlige former.

7 GRAFITTI FRA FØR SPRAYDÅSERNE

Tolløkke Skov har i århundreder været borgernes og byens skov – senest med *bal* Skovpavillionen. Mange dansevarmer par har nok svalet sig på en slentretur rundt langs skovbrynet. Før spraydåserne kom til, var det almindeligt at skære i barken på nogle markante bøgtræer. Denne graffiti er – heldigvis – gået af mode, men på enkelte træer ses de mange hjerter, navne og datoer stadig. Hvorfor altid på *Bøg*? Fordi kun *Bøg* har livet igennem glat bark, hvor man kan se de indskårne tegn. Flest finder man i Tolløkkens NV-hjørne på den mangestammede bøg (*Bramsejlet*).

DYR OG PLANTER

Stor Flagspætte, Spætmejse og Hul-Due. Alle tre fuglearter yngler eller har ynglet i Tornløkke. *Stor Flagspætte* er en kraftigt bygget solsort-stor sort fugl med skarpe hvide pletter og røde pletter, man kun ser i godt lys. Den flyver i karakteristiske "bølgeflugt". Når den leder efter føde, hakker den langsomt - den trommer hurtigt, når den hakker redehul ud eller vil imponere magen. Spætten laver hvert år nyt redehul, andre fugle flytter ind i de gamle, fx den støre-store livlige grå-hvid-rustfarvede *Spætmejse*. Spætmejsen kan kravle på stammen med hovedet nedad.

Hvid Anemone. Botanikere kalder "vores allesammens anemone" for *Hvid Anemone*, fordi vi mindst har to andre anemone-arter, nemlig *Gul Anemone* og *Blå Anemone*. Små krumbøjede gulhvide anemone-skud står allerede på spring nede i skovbundens løvlag i servinteren, for de har travlt med at æde sollys, inden løvtræerne slukker for lyset. Mange planter med hvide blomster – og også Hvid Anemone - er vindbestøvede, men i maj samler sultne humlebier alligevel anemonernes gule pollen. Anemonen har dybt fligede spidstakkeblade og i maj-juli samler de næring ned i de 2-4 mm tykke brune jordstængler. Når rådyrene skraber i skovbunden er de ofte på jagt efter deres vinterlivret, anemonens jordstængler.

Ask. Asketræet har som ung en glat, lys og næsten brungul bark, der senere får et netværk af lodrette sorte furer. Om vinteren er grenene lette at kende på de store matsorte knopper, der sidder parvis overfor hinanden. Ask vokser gerne på sumpet bund og vokser her op til 30-40 m høje lige træer. Ask har et lyst sejt ved, der bruges til møbler, skafter og buetræ. Ask regnedes i oldtiden som det ældste træ – i nordisk mytologi var livstræet, der bandt verden sammen, en ask (Ask Ygdrasil). Som det fineste træ springer det senest ud, ca. 1. juni, med blad med 9-15 selvstændige aflange finttakke småblade. Kig selv – "springer Eg før Ask" – efter det gamle vejrvarsel skulle det så gælde at så "Går sommeren i vask" (dvs. bliver kold og regnfuld). Eg springer altid før Ask, men som alle vejrvarsler passer de jo da en gang i mellem.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Du er gæst i den kommunalt ejede skov, hvor der også er skovdrift, jagt og mange besøgende. Tag derfor hensyn til træer, vildtet, andre skovgæster og Pavillionens brugere. Hold hund i snor. I offentlig skov må man gerne samle bær, blomster og svampe – til eget forbrug.

Døde grene får lov at blive af hensyn til sjældne svampe, insekter og fugle. Vær med til at værne de døde træer, men pas også på dem – især i blæsevejr.

TURSTART OG RUTEFORLØB

Tolløkke Skov ligger ud til Færgevejen, lige syd for Ebeltoft By. Hvor Færgevejen mod syd slipper kysten, køres mod vest mod Skovgårde og Ahl. Kort efter går Skovallé til venstre ind i Tolløkke Skov, hvor P-plads og stistart er.

Skoven drives af Hedeselskabet for Ebeltoft Kommune. Jagten drives af Ebeltoft Jagtselskab.

Folderen er udgivet af Teknisk Forvaltning, Ebeltoft Kommune. Tekst og layout: Naturvejleder Jens Reddersen, DGI-Karpenhøj

Andre ture i Ebeltoft Kommunes bynære skove:

Turfolder nr. 2: Ahl Plantage
Turfolder nr. 3: Bjørnkær-Egedal Skov

På tur i Ebeltoft Kommunes bynære skove, rute nr. 1

Tolløkke Skov

Oplev Ebeltofts eneste bevarede gamle skov

- *krogede gamle bøge- og egetræer*
- *moderne naturnær skovdrift*
- *gamle og nye kulturspor*
- *hulrugende fugle (spætte og spætmejse)*
- *forårets blomster – anemone og skovmærke*
- *udkig over Skovgårde og vigen*